

Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja

Prikaz stanja na tržištu mlijeka i mliječnih proizvoda u Republici Hrvatskoj u 2010.

UVOD

Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja (AZTN) od 2006. provodi istraživanje tržišta proizvodnje i otkupa sirovog mlijeka i tržišta proizvodnje mliječnih proizvoda. Cilj je prikupljanje podataka i utvrđivanja tržišnih udjela poduzetnika koji djeluju na tim tržištima, kao i utvrđivanje zakonodavnog okvira kojim se reguliraju ta tržišta.

S izradom istraživanja AZTN je započeo u sklopu predmeta u kojem su seljaci udruženi u Hrvatski seljački savez podnijeli AZTN-u zahtjev protiv GIU Croatiastočar i Lure Zagreb zbog određivanja niskih otkupnih cijena mlijeka te u sklopu dva predmeta ocjena koncentracije –Lure i Aora Ulaganja te osječkih Megglea i IPK Mia mljekarske industrije. Nakon toga, istraživanje je preraslo u samostalni godišnji projekt, a u 2010. je provedeno petu godinu zaredom. U njemu su prikazani tržišni udjeli poduzetnika zasnovani na količinskim pokazateljima te trendovi za razdoblje 2008.-2010. utvrđeni na temelju trogodišnjih pokazatelja.

S obzirom da je tržište mlijeka u Hrvatskoj još uvijek regulirano, a otkupna cijena mlijeka se utvrđuje dogovorom i pritom se još do kraja 2011. i dodatno štiti, iduća je godina zadnja u kojoj se ovo tržište mora prilagoditi modelu kakav provodi Europska unija. Upravo zato je AZTN odlučio prvi puta objaviti skraćeni prikaz rezultata istraživanja tržišta mlijeka i mliječnih proizvoda u RH za 2010.

Prezentirani podaci prikupljeni su izravno od poduzetnika – sudionika na mjerodavnom tržištu (podaci o proizvodnji mliječnih proizvoda), Središnjeg laboratorija za kontrolu mlijeka, Križevci (podaci o otkupu sirovog mlijeka) te Hrvatske gospodarske komore - Sektor za poljoprivredu, prehrambenu industriju i šumarstvo (podaci o uvozu mlijeka i mliječnih proizvoda).

Istraživanjem je obuhvaćeno 48 poduzetnika koji djeluju na tržištu otkupa sirovog kravljeg, kozjeg i ovčjeg mlijeka odnosno 14 poduzetnika koji sudjeluju na tržištu

proizvodnje i uvoza mliječnih proizvoda. Također, istraživanjem je obuhvaćeno pet grupa mliječnih proizvoda - pasterizirano mlijeko, sterilni proizvodi (trajno mlijeko), fermentirani proizvodi, vrhnje i maslac.

U zemljopisnom smislu mjerodavno tržište obuhvaća Republiku Hrvatsku.

SAŽETAK

Unatoč zahtjevima Europske komisije da se do 30. lipnja 2009. u Hrvatskoj uvede sustav tržišnog formiranja cijene mlijeka, to nije ispunjeno pa je tržište otkupa mlijeka u 2010. još uvijek bilo regulirano. Otkupna cijena sirovog mlijeka i dalje se dogovara među subjektima uključenim u proizvodnju i preradu. Otkup mlijeka je organiziran kroz samostalne, individualne isporučiteljske jedinice na većim farmama, te kroz grupna sabirna mjesta. No, broj isporučitelja i ukupno otkupljene količine mlijeka imaju višegodišnji trend pada – u 2010. su manje za otprilike sedam posto nego godinu ranije, pri čemu najveći utjecaj na taj pad ima smanjenje isporuka kravljega mlijeka.

Istodobno, ključna obilježja tržišta otkupa sirovog mlijeka te tržišta pet grupa mliječnih proizvoda je da su ona vrlo koncentrirana te da na njima dominiraju dva najjača takmaca – Dukat i Vindija – koji se uglavnom izmjenjuju na vodećim pozicijama na pojedinačnim tržištima. Na nekima od njih njihov zajednički tržišni udjel doseže i do gotovo 80 posto. Dukat, inače, ima najveći tržišni udio na tržištu otkupa kravljeg mlijeka te u tri od pet kategorija mliječnih proizvoda, a kapitalna povezanost s Kim Karlovcem dodatno pojačava njegovu dominaciju na pojedinim tržištima. Vindija najveći pojedinačni tržišni udio drži u otkupu kozjeg i ovčjeg mlijeka te u proizvodnji pasteriziranog mlijeka i sterilnih (fermentirajućih) proizvoda.

Utjecaj ostalih poduzetnika na konkurentost je na tako strukturiranim tržištima vrlo mali. Ipak, pokazuje se da kompetitivnosti na tržištu pojačava suradnja manjih tržišnih takmaca kroz različite udruge. Tako Udruga-hrvatske male mljekare, u kojoj djeluje dvadesetak malih mljekara, u proizvodnji pasteriziranog mlijeka drži treću tržišnu poziciju, dok je na tržištima proizvodnje fermentiranih proizvoda i vrhnja četvrta. Veliko učešće u strukturi, pak, ima uvoz mlijeka i određenih mliječnih proizvoda. Uvoz u pojedinim grupama proizvoda ima stalan uzlazni trend i drži i zamjetne tržišne udjele. Najveći uvoz određenog mliječnog proizvoda – 24 posto udjela u ukupnom

pokazatelju s domaćom proizvodnjom – pripada kategoriji uvoza maslaca koji je u 2010. narastao za čak 33 posto u odnosu na godinu ranije.

PRIKAZ STANJA NA TRŽIŠTU MLIJEKA I MLIJEČNIH PROIZVODA

Regulacija otkupa, cijene i kvalitete mlijeka i mliječnih proizvoda

Osnovna cijena mlijeka u Hrvatskoj je definirana zakonskim i podzakonskim aktima, a temeljno pravilo regulacije je da mlijeko više kakvoće postiže i veću cijenu. Međutim, otkupna cijena sirovog mlijeka i dalje se dogovara među subjektima uključenim u proizvodnju i preradu, a polazišna osnovica za njezino određenje je tromjesečni prosjek otkupne cijene mlijeka u 25 zemalja članica Europske Unije. Takav izračun su prihvatile zemlje s razvijenim stočarstvom u EU i na taj je način je kod njih osnovna cijena mlijeka ovisna o tržišnim kretanjima i međusobnom dogovoru subjekata uključenih u proizvodnju i preradu mlijeka. No, na zahtjev otkupljivača, u Hrvatskoj je takav model formiranja cijene određen u potpisanoj Promemoriji (od 20. ožujka 2009.) i dopuni iste (od 27. ožujka 2009.) sa sastanka predstavnika proizvođača mlijeka i mljekarske industrije, uz sudjelovanje predstavnika resornog ministarstva.

Istodobno, s ciljem ublažavanja posljedica pada otkupne cijene mlijeka tijekom 2010. i nepovoljnih uvjeta poslovanja na proizvođače mlijeka, Vlada RH je temeljem Odluke o posebnim interventnim mjerama u mliječnom sektoru provela mjeru sufinanciranja otkupne cijene mlijeka I. razreda kvalitete sa sadržajem od 3,7 posto mliječne masti i 3,2 posto bjelančevina. Time je pokrivena razlika između otkupne cijene mlijeka koju su proizvođačima isplatili mljekare i zaštitne cijene sirovog mlijeka, u iznosu do:

- 2,23 kn/kg mlijeka za razdoblje od 1. do 31. siječnja 2010. godine,
- 2,30 kn/kg mlijeka za razdoblje od 1. veljače do 31. ožujka 2010. godine,
- 2,36 kn/kg mlijeka u razdoblju od 1. travnja do 31. listopada 2010. godine.

Temeljem posljednje Vladine Odluke o posebnim interventnim mjerama u mliječnom sektoru od 1. studenoga 2010. do 31. listopada 2011. uveden je novi oblik potpore, odnosno sufinanciranje otkupa sirovog mlijeka u ukupnom iznosu od 250 milijuna

kuna. Ta mjera ne predstavlja mjeru zaštite visine cijene mlijeka, nego mjeru stabilizacije prihoda proizvođača. Novčani iznos isplaćuje se proizvođačima sirovog mlijeka za isporučeno mlijeko na preradu mljekarama (proizvođačima mliječnih proizvoda). Potpora iznosi 0,42 kuna/kg za kravlje mlijeko I. razreda kakvoće (EU kvaliteta) i ista važi do 31. listopada 2011., odnosno 0,70 kuna/kg ovčjeg i kozjeg mlijeka, koja važi do 31. prosinca 2011.

Proizvodnju mliječnih proizvoda u Hrvatskoj, pak, reguliraju Zakon o hrani i Pravilnik o mlijeku i mliječnim proizvodima. Tijekom 2010. na snagu su stupili novi propisi važni za mjerodavno tržište - Pravilnik o pregledu sirovog mlijeka namijenjenog javnoj potrošnji, Pravilnik o sustavu proizvodnih ograničenja u sektoru mlijeka te već spomenute Odluke o posebnim interventnim mjerama u mliječnom sektoru i Uredba o javnim intervencijama i potpori privatnom skladištenju u sektoru mlijeka i mliječnih proizvoda (odnosi se samo na maslac i/ili obrano mlijeko u prahu), radi stabilizacije stanja na tržištu.

Sustav kontrole mlijeka u RH u potpunosti je usklađen sa standardima i propisima EU, a njegova primjena je započela s otvaranjem Središnjeg laboratorija za kontrolu mlijeka u Križevcima (dalje: SLKM) 5. rujna 2002., koji je u sastavu Hrvatske poljoprivredne agencije, a koji utvrđuje propisane parametre kakvoće mlijeka na uzorku mlijeka.

Otkup mlijeka u RH organiziran je kroz samostalne, individualne isporučiteljske jedinice na većim farmama, te kroz grupna sabirna mjesta na koja mlijeko isporučuje veći broj isporučitelja putem pokretnih rashladnih uređaja.

TRŽIŠTE OTKUPA SIROVOG MLIJEKA

Broj isporučitelja sirovog mlijeka u Hrvatskoj u proteklih devet godina je smanjen za gotovo dvije trećine - s 58 tisuća u 2002. pao je na 20.567 isporučitelja u 2010. Iz tih se razloga kontinuirano smanjuje i otkup sirovog mlijeka. Tijekom 2010. on se obavljao na 4.133 sabirna mjesta, za razliku od 4.431 sabirnih mjesta u 2009. Ipak, zabilježen je rast broja pojedinačnih isporučitelja koji posjeduju vlastite rashladne uređaje pa je njih u 2010. bilo 2.092 ili više od pola ukupnog broja sabirnih mjesta.

Sukladno smanjenju broja isporučitelja, smanjuju se i ukupno otkupljene količine sirovog mlijeka (sve tri vrste). Tako je u 2010. ukupno otkupljeno 51,3 milijuna kilograma ili sedam posto manje mlijeka nego godinu ranije. Najveći utjecaj na taj pad ima smanjenje otkupa kravljeg mlijeka od 7,6 posto jer ono čini gotovo 100 posto otkupnog tržišta. Otkup kozjeg mlijeka pao je za jedan posto, dok je otkup ovčjeg mlijeka jedini narastao, ali za neznatnih jedan posto.

Tablica 1: Udio pojedine vrste mlijeka u ukupno otkupljenoj količini u RH za razdoblje 2008.-2010.

	Vrsta mlijeka	2008.		2009.		2010.		Indeks 2010./2009.
		Otkupljena količina u kg	Tržišni udjel (u %)	Otkupljena količina u kg	Tržišni udjel (u %)	Otkupljena količina u kg	Tržišni udjel (u %)	
1	Kravlje mlijeko	657.753.865	98,99	675.246.913	98,98	623.905.923	98,90	92,40
2	Kozje mlijeko	4.000.804	0,60	4.209.154	0,62	4.170.492	0,66	99,08
3	Ovčje mlijeko	2.741.921	0,41	2.742.760	0,40	2.781.459	0,44	101,41
	Sveukupno	664.496.590	100,00	682.198.827	100,00	630.857.874	100,00	92,47

Izvor: Godišnje izvješće SLKM za 2008., 2009. i 2010.; obrada: Agencija

Tržište otkupa kravljeg mlijeka

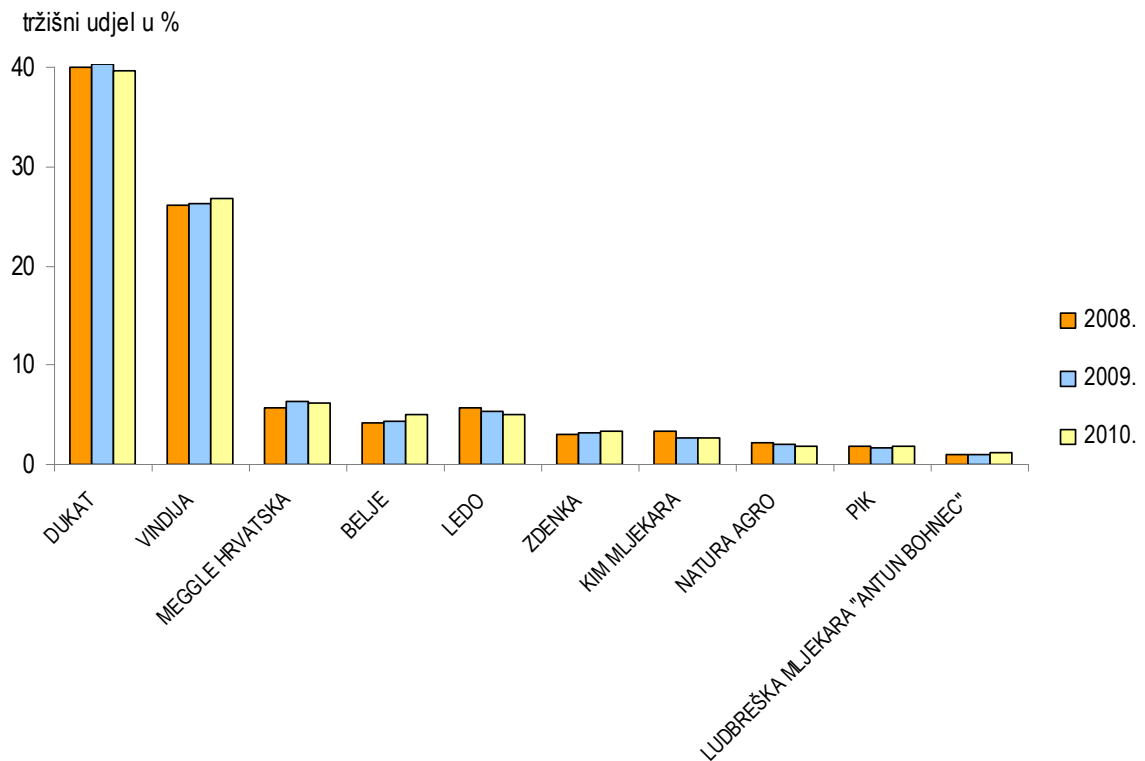
Na tržištu otkupa kravljeg mlijeka je u 2010. djelovao isti broj poduzetnika kao i godinu ranije – njih 38. Prvih pet poduzetnika drži između 80 i 85 posto ukupnog tržišta u tom segmentu, a samo jedan od njih pet – Belje iz Belog Manastira - u 2010. nije zabilježio pad otkupnih količina kravljeg mlijeka. Belje je, naime, otkup povećalo za šest posto dok su ostala četiri takmaca imala pad otkupa između šest i 11 posto. Pad ukupnih otkupnih količina u 2010. je imalo čak 26 od 38 poduzetnika.

Zagrebački Dukat na tom tržištu i dalje drži najveći tržišni udjel - između 35-40 posto. No, kako je Dukat istodobno vlasnik Kim Mljekare tako se njihov zbirni udjel na tom tržištu penje između 40 i 45 posto. Ipak, valja napomenuti da se Dukatu, u 2010. udio na tržištu mlijeka prvi puta spustio ispod 40 posto i to zahvaljujući smanjenju otkupljenog kravljeg mlijeka za čak devet posto.

Dukatov najveći tržišni takmac – Vindija – također je u 2010. imala pad otkupa kravljeg mlijeka od šest posto. Njezin udio na tom tržištu kretao se između 25 i 30 posto. Treći prema tržišnom udjelu je poduzetnik Meggle Hrvatska s tržišnim udjelom između pet i deset posto te uz smanjenje otkupljenih količina kravljeg mlijeka od 11 posto. Prema visini tržišnog udjela iza Megglea su Belje i Ledo, koji na tom segmentu

tržišta drže između pet i deset posto udjela. Zajednički tržišni udjel dva najjača poduzetnika bio je nešto iznad 65 posto i niži je nego godinu ranije što znači da je i stupanj koncentriranosti tržišta nešto smanjen.

Slika 1. Usporedni prikaz kretanja tržišnih udjela prvih deset poduzetnika u otkupu kravljeg mlijeka u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2008.-2010.

Izvor: Godišnje izvješće SLKM za 2008., 2009. i 2010.; obrada: Agencija

Tržište otkupa kozjeg i ovčjeg mlijeka

U otkupu kozjeg i ovčjeg mlijeka sudjeluje daleko manji broj poduzetnika nego na tržištu otkup kravljeg mlijeka, što je i očekivano s obzirom na niske otkupljene godišnje količine tih vrsta mlijeka. Kozje mlijeko tako je u 2010. otkupljivalo svega osam poduzetnika, jedan manje nego godinu ranije, dok je u otkupu ovčjeg mlijeka u 2010. sudjelovalo 13 poduzetnika, od čega su dva posve nova – OPG Rimbaldo-Sirana Arabeska i OPG Sia, Guran.

Međutim, iako su s obzirom na količine oba tržišta zapravo jako mala, sa stajališta kompetitivnosti ona se uvelike razlikuju. Dok na tržištu otkupa kozjeg mlijeka izrazito

dominira jedan poduzetnik - varaždinska Vindija s udjelom između 85 i 90 posto, a preostali tržišni kolač dijeli sedam otkupljivača, na tržištu otkupa ovčjeg mlijeka Vindiji za vratom „puše“ jaki konkurent - Paška sirana. Naime, u otkupu kozjeg mlijeka Vindijin prvi konkurent (Sirana Gligora, prije Sirena-Mala Sirana) ne doseže ni pet posto udjela, a iako je na tržištu otkupa ovčjeg mlijeka Vindija s 35-40 posto udjela najjači takmac, Paška sirana s udjelom od 30-35 posto tržišta nije daleko od nje. Ipak, u odnosu na 2009. Vindijin udio na tom tržištu nešto je narastao, dok je Paškoj sirani pao. Taj je, pak, trend upravo suprotan onome na tržištu otkupa kozjeg mlijeka gdje se Vindijin premoćni tržišni udio neznatno smanjio, ali je zato povećan udio Sirane Gligora, koja je za tri puta podigla otkupljene količine mlijeka (s 63 na 195 tisuća kilograma).

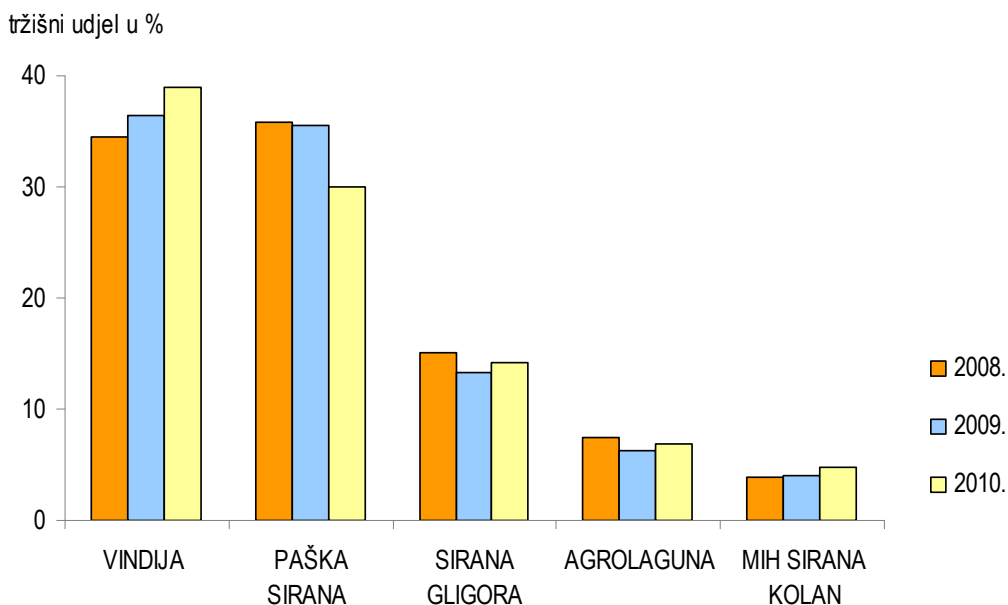
Kad je riječ o otkupljenim količinama, ukupno je tržište kozjeg mlijeka imalo pad od jedan posto u odnosu na 2009. (otkupljeno je 4,2 milijuna kilograma), dok je otkup ovčjeg mlijeka rastao za jedan posto - na 2,8 milijuna kilograma. Tri otkupljivača ovčjeg mlijeka zabilježila su smanjenje u otkupu, dok svi ostali su imali rast otkupa.

Tablica 2. Tržišni udjeli prvih pet poduzetnika u otkupu kozjeg mlijeka u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2008.-2010.

	Naziv poduzetnika	Tržišni udjel (u %)		
		2008.	2009.	2010.
1.	VINDIJA	[90 – 95]	[85 – 90]	[85 - 90]
2.	SIRANA GLIGORA	[0 – 5]	[0 – 5]	[0 – 5]
3.	AMBIENT PARK	[0 – 5]	[0 – 5]	[0 – 5]
4.	OPG MORAVEC	-	[0 – 5]	[0 – 5]
5.	OPG RIMBALDO - SIRANA ARABESKA	-	-	[0 – 5]
	Ukupno prvih pet poduzetnika:	97,6	97,1	98

Izvor: Godišnje izvješće SLKM za 2008., 2009. i 2010.; obrada: Agencija

Slika 2. Usporedni prikaz kretanja tržišnih udjela prvih pet poduzetnika u otkupu ovčjeg mlijeka u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2008.-2010.

Izvor: Godišnje izvješće SLKM za 2008., 2009. i 2010.; obrada: Agencija

TRŽIŠTE PROIZVODNJE I UVOZA MLIJEČNIH PROIZVODA

Tržište proizvodnje i uvoza mliječnih proizvoda u ovom je istraživanju prikazano je kroz pet grupa mliječnih proizvoda:

- pasterizirano mlijeko,
- sterilni proizvodi (trajno mlijeko),
- fermentirani proizvodi,
- vrhnja,
- maslac.

Za razliku od tržišta proizvodnje i otkupa sirovoga mlijeka, značajan čimbenik na većini tržišta mliječnih proizvoda je uvoz, na kojeg, ovisno o grupi proizvoda, otpada od manje od jedan posto tržišnog udjela (pasterizirano mlijeko) do čak i više od 20 posto tržišnog udjela (maslac). Dok proizvodnja domaćih proizvođača u pravilu pada, uvoz raste u svim grupama mliječnih proizvoda, osim u grupi sterilnih proizvoda

(trajnog mlijeka) gdje je, pak, u 2010. u odnosu na godinu ranije smanjen za čak 18 posto. Ipak, i nadalje su uvezene količine trajnog mlijeka velike i iznose oko 29 milijuna litara. Uvoz pasteriziranog mlijeka je povećan za više od deset puta (43 tisuće litara u 2009.; 572 tisuće litara u 2010.), iako u ukupnoj strukturi tog tržišta na uvoz otpada manje od jedan posto udjela u zbirnom količinskom pokazatelju.

Najveća promjena na tržištima mliječnih proizvoda dogodila se na tržištu sterilnih proizvoda (trajnoga mlijeka) gdje su dva najveća konkurenta zamjenila mjesta, pa je pojedinačno vodeća na tržištu, prema proizvedenim količinama i tržišnom udjelu, postala Vindija. Međutim, riječ je o svojevrsnoj „optičkoj varci“ budući da je proizvodnja trajnog mlijeka izrazito povećana u Dukatovom povezanom poduzeću Kim iz Karlovca. Tako Vindija jest najveći pojedinačni proizvođač trajnog mlijeka, no zajednički tržišni udio Dukata i Kima (između 40 i 45 posto) u ovoj grupi proizvoda raste u odnosu na godinu ranije i daleko premašuje Vindijin udjel. Na ostalim tržištima u 2010. nije zabilježena značajna promjena u odnosu na godinu ranije, a pokazuje se da stvaranje poduzetničkih saveza i suradnja manjih tvrtki, na pojedinim tržištima luči bolje rezultate nego njihovo pojedinačno natjecanje.

Proizvodnja i uvoz pasteriziranog mlijeka

U 2010. devet je poduzetnika u Hrvatskoj proizvodilo pasterizirano mlijeko. Ukupno ga je proizvedeno 2,3 milijuna litara manje nego godinu ranije, odnosno za oko tri posto manje. Ukupna proizvodnja i uvoz pasteriziranog mlijeka u 2010. je iznosila 77 milijuna litara.

Obilježje toga tržišta je natjecanje dva jaka konkurenta – Vindije i Dukata koji zajedno drže gotovo 80 posto tržišta. Vindija je u 2010. imala udjel u proizvodnji pasteriziranog mlijeka između 40 i 45 posto, a Dukat kontrolira između 30 i 35 posto tržišta. Dok je Vindija nešto povećala proizvedene količine u odnosu na godinu prije, a time neznatno i tržišni udjel, Dukat ih je smanjio za oko 4,5 posto, pri čemu karlovački Kim kao Dukatovo povezano poduzeće nije sudjelovao na tom tržištu. Zbog toga i pokazatelj koncentriranosti tržišta ima lagani rast i iznosi gotovo 79 posto.

Najveći konkurent Vindiji i Dukatu su male mljekare udružene u Udrugu hrvatske male mljekare koje su prošle godine ostvarile između pet i deset posto tržišnog udjela. Ostali konkurenti s nešto zamjetnijim udjelima su Mils mljekara Split (od 5 do 10 posto) te PIK Rijeka (od 0 do pet posto tržišnog udjela).

Tablica 3. Tržišni udjeli prvih pet poduzetnika - proizvođača pasteriziranog mlijeka u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2008.-2010.

	Naziv poduzetnika	Tržišni udjel (u %)		
		2008.	2009.	2010.
1.	VINDIJA	[40 – 45]	[40 – 45]	[40 – 45]
2.	DUKAT	[40 – 45]	[35 – 40]	[30 – 35]
3.	UDRUGA-HRVATSKE MALE MLJEKARE	[0 – 5]	[10 – 15]	[5 – 10]
4.	MILS MLJEKARA SPLIT	[5 – 10]	[5 – 10]	[5 – 10]
5.	PIK RIJEKA	[0 – 5]	[0 – 5]	[0 – 5]
	Ukupno prvih pet poduzetnika:	95,8	96,2	96,1
	Uvoz	-	[0 – 5]	[0 – 5]

Izvor: dopisi poduzetnika - sudionika mjerodavnog tržišta; obrada: Agencija

Proizvodnja i uvoz sterilnih proizvoda (trajnog mlijeka)

Svega je pet poduzetnika u Hrvatskoj u 2010. proizvodilo trajno mlijeko, a ukupna proizvodnja i uvoz su iznosili 241,1 milijuna litara, što predstavlja rast od 9,7 milijuna litara, odnosno 4,2 posto u odnosu na 2009. godinu.

Najveći proizvođač na tom tržištu postala je Vindija s zabilježenim rastom proizvodnje od pet posto u odnosu na prethodnu 2009. i tržišnim udjelom od 25 do 30 posto.

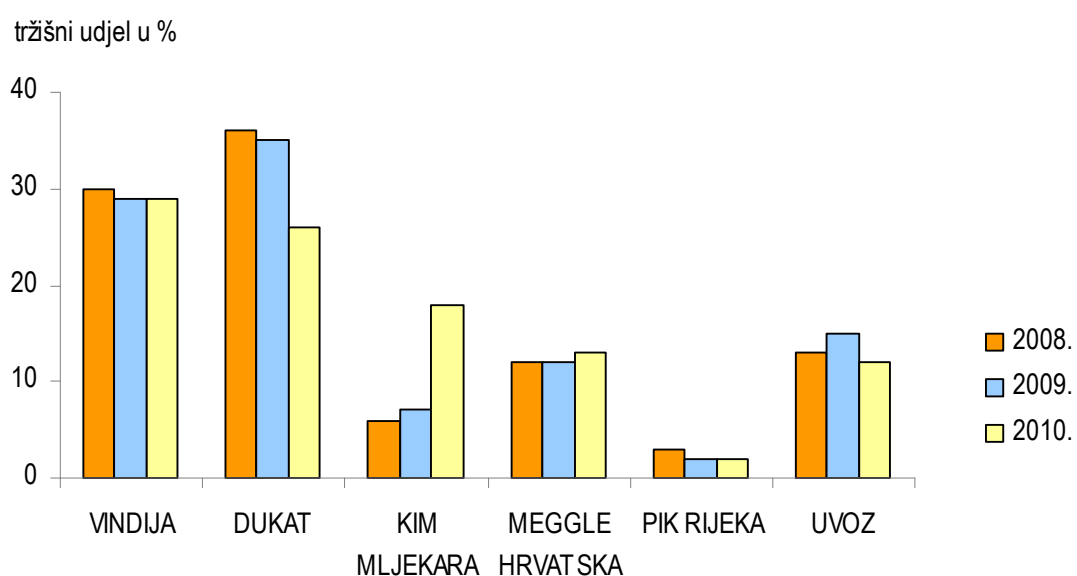
Time je Dukat izgubio poziciju vodećeg pojedinačnog proizvođača trajnog mlijeka. Njegova je proizvodnja u 2010. smanjena za nešto više od 20 posto što je utjecalo i na pad tržišnog udjela s razmjera od 30 do 35 posto u 2009. na razmjer od 25 do 30 posto u 2010. No, te podatke valja promatrati u kontekstu povećanja proizvodnje trajnog mlijeka u Dukatovom povezanom društvu - KIM Mljekari. U novi pogon u Karlovcu (vrijednost investicije 20 milijuna eura) je u zadnjem tromjesečju 2010. prebačen veći dio proizvodnje trajnog mlijeka u Dukat Grupi. Uslijed toga je KIM Mljekara zabilježila rast proizvodnje od 180 posto te je dosegla tržišni udjel između 15 i 20 posto.

Na taj način je s treće pozicije po ostvarenom tržišnom udjelu istisnula osječki Meggle koji je unatoč laganom povećanju proizvodnje i udjela, u 2010. ipak pao na

četvrto mjesto ljestvice najvećih, s udjelom koji se kreće od 10 do 15 posto. Isti razmjer udjela pripada i trajnom mlijeku iz uvoza, dok je na petom mjestu domaći proizvođač, riječki PIK koji ima tržišni udjel između 0 i pet posto.

Bez obzira na prividne promjene u pokazateljima koncentriranosti zbog fizičkog premještanja proizvodnje, tržište trajnog mlijeka zapravo je vrlo koncentrirano.

Slika 3. Usporedni prikaz kretanja tržišnih udjela poduzetnika - proizvođača trajnog mlijeka u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2008.-2010.

Izvor: dopisi poduzetnika - sudionika mjerodavnog tržišta; obrada: Agencija

Proizvodnja i uvoz fermentiranih proizvoda

U 2010. dvostruko je više poduzetnika (deset) u Hrvatskoj proizvodilo fermentirane proizvode (jogurti i slični proizvodi) nego trajno mlijeko. Ipak, u usporedbi s njim, tržište fermentiranih proizvoda je daleko manje kompetitivno jer tri velika proizvođača drže ukupno 85 posto tržišta, a na uvoz otpada dodatnih osam posto tržišta, pa ostalih sedam proizvođača dijeli preostale „mrvice“ (oko sedam posto tržišta).

Ukupna proizvodnja i uvoz fermentiranih proizvoda u 2010. su iznosili 76 milijuna litara i u usporedbi s 2009. bili su manji za 1,3 milijuna litara, odnosno za 1,7 posto. Međutim, uvoz je rastao za čak 30 posto (odnosno za 1,4 milijuna litara) na temelju čega je uvozu pripalo osam posto tržišnog udjela.

Premda mu se u odnosu na godinu ranije zbog smanjenja proizvodnje smanjio i tržišni udjel, Dukat je u ovoj kategoriji neosporni tržišni lider i ostvario je tržišni udjel između 45 i 50 posto. Ipak, zagrebački je proizvođač nastavio trend smanjenja proizvodnje fermentiranih proizvoda kojeg bilježi unatrag tri godine, a kako isti trend ima i Kim Karlovac, tako i zajednički tržišni udjel dvije tvrtke bilježi pad od dva posto (zbirni tržišni udjel iznosi od 45 do 50 posto).

Vindija je, pak, u 2010. imala rast proizvodnje za jedan posto što se odrazilo i na lagani rast tržišnog udjela (25-30 posto). Najveći nominalni rast proizvodnje u ovoj grupi proizvoda, pak, imao je osječki Meggle (devet posto) na temelju čega je Meggle držao između 10 i 15 posto tržišta. Svi ostali proizvođači fermentiranih proizvoda proizveli su osjetno manje količine i ostvarili tržišne udjele manje od dva posto.

Tablica 4. Tržišni udjeli prvih pet poduzetnika - proizvođača fermentiranih proizvoda u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2008.-2010.

	Naziv poduzetnika	Tržišni udjel (u %)		
		2008.	2009.	2010.
1.	DUKAT	[45 – 50]	[45 – 50]	[45 – 50]
2.	VINDIJA	[25 – 30]	[25 – 30]	[25 – 30]
3.	MEGLE HRVATSKA	[5 – 10]	[10 – 15]	[10 – 15]
4.	UDRUGA-HRVATSKE MALE MLJEKARE	[0 – 5]	[0 – 5]	[0 – 5]
5.	PIK RIJEKA	[0 – 5]	[0 – 5]	[0 – 5]
	Ukupno prvih pet poduzetnika:	90,2	89,8	88,9
	Uvoz	[0 – 5]	[5 – 10]	[5 – 10]

Izvor: dopisi poduzetnika - sudionika mjerodavnog tržišta; obrada: Agencija

Proizvodnja i uvoz vrhnja i maslaca

Ukupno je deset poduzetnika u 2010. U Hrvatskoj proizvodilo razne vrste vrhnja, dok je u proizvodnji maslaca sudjelovalo sedam poduzetnika (tri manje nego godinu ranije). U usporedbi s 2009. proizvodnja i uvoz vrhnja (sudjeluje sa 4 posto u zbirnom pokazatelju proizvodnje i uvoza) u 2010. su smanjeni za 1,5 posto te je zbirni pokazatelj proizvodnje i uvoza iznosio 21,5 milijuna litara.

Proizvodnja maslaca u odnosu na 2009. pala je za 2,5 posto i iznosila je 3,6 milijuna litara, dok je uvoz bio značajan (1,1 milijuna litara), tako da zbirni pokazatelj proizvodnje i uvoza maslaca iznosi 4,7 milijuna litara.

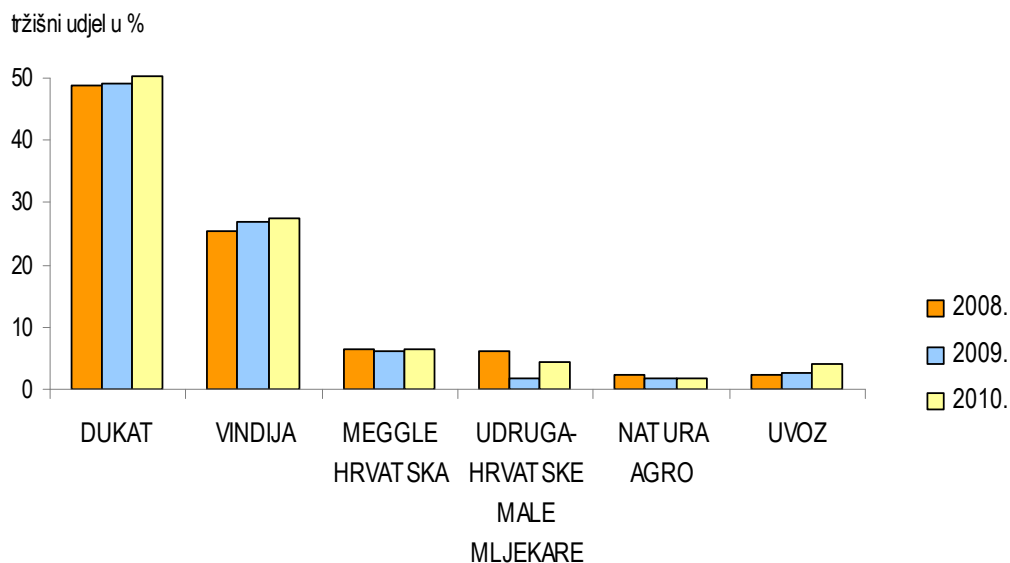
Oba su tržišta vrlo koncentrirana, premda tržište maslaca bilježi lagani porast kompetitivnosti. Tržišni lider u obje grupe proizvoda je Dukat. U kategoriji proizvodnje vrhnja drži nešto više od 50 posto udjela, dok se zbirni udjel s Kimom kreće od 50 do 55 posto.

U kategoriji maslaca, pak, Dukatov tržišni udjel kreće se između 40 i 45 posto udjela, s tim da KIM nije proizvodio maslac. Na oba tržišta Vindija je Dukatov glavni takmac. Međutim, dok na tržištu vrhnja Vindija drži drugi najveći udjel (između 25 i 30 posto), na tržištu maslaca tu poziciju drži Vindijino povezano poduzeće Novi Domil iz Županje s tržišnim udjelom od 10 do 15 posto.

Veliki pomak naviše na tržištu vrhnja ostvarilo je 20 malih mljekara udruženih u Udrugu-hrvatske male mljekare koje su imale rast proizvodnje od 150 posto. Istodobno, KIM Mljekara je imala ogromnih 60 posto pada proizvodnje, a pad od čak 44 posto u istoj proizvodnji imala je i Mils Mljekara Split.

Istodobno, u 2010. je značajno porastao uvoz vrhnja i to za 48 posto. Uvezeno je 857 tisuća litara vrhnja što je uvoznom vrhnju donijelo 4 posto udjela na tom tržištu. Najveći tržišni udio uvoz drži u kategoriji maslaca – čak 24 posto, pri čemu je u 2010. u Hrvatsku uvezeno 1,1 milijuna litara maslaca ili 33 posto više u odnosu na 2009. godinu.

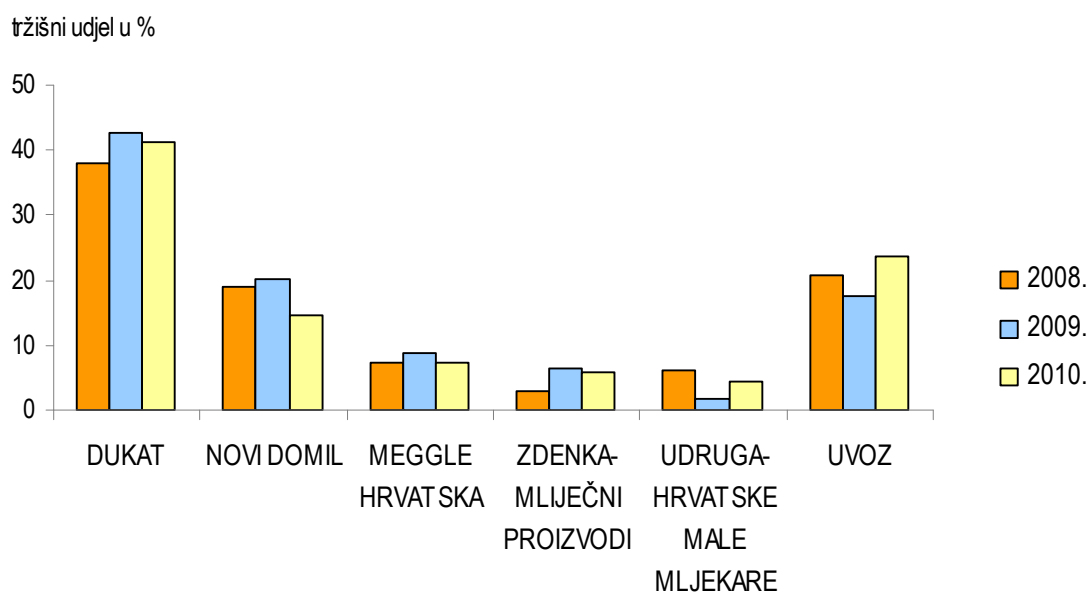
Slika 4. Usporedni prikaz kretanja tržišnih udjela prvih pet poduzetnika - proizvođača vrhnja u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2008.-2010.

Izvor: dopisi poduzetnika - sudionika mjerodavnog tržišta; obrada: Agencija

Usporedni prikaz kretanja tržišnih udjela prvih pet proizvođača na mjerodavnom tržištu proizvodnje maslaca u Republici Hrvatskoj, kao i uvoza, u zadnje tri godine prikazan je na slici 5.

Slika 5. Usporedni prikaz kretanja tržišnih udjela prvih pet poduzetnika - proizvođača maslaca u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2008.-2010.

Izvor: dopisi poduzetnika - sudionika mjerodavnog tržišta; obrada: Agencija